

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över promemorian Ändring av bestämmelserna om rätt till
bistånd i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.**

(Ju2015/09954/L7)

Riksdagens ombudsmän har beretts tillfälle att lämna synpunkter på promemorian Ändring av bestämmelserna om rätt till bistånd i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

I promemorian föreslås ändrade biståndsregler för asylsökande som får avslag på sina ansökningar. Förslaget är i första hand motiverat av de stora påfrestningar som det svenska asylsystemet har utsatts för under den senaste tiden.

I den situation som uppstått är det naturligt att se över de regler som gäller asylsökande. Förslagen i promemorian får ses mot den bakgrunden. Promemorian innehåller dock ett antal oklarheter och jag saknar en analys av vilka konsekvenser föreslagna lagändringar kommer att få.

I dag upphör rätten till bistånd som huvudregel när den asylsökande lämnar landet eller beviljas uppehållstillstånd. Enligt förslaget ska rätten till bistånd för vuxna asylsökande som inte lever med barn under 18 år i stället upphöra när avlägsnandebeslutet vinner laga kraft eller när tidsfristen för frivillig avresa löper ut, om det inte är uppenbart oskäligt (11 §). Som exempel på omständigheter som innebär att det vore uppenbart oskäligt att låta biståndet upphöra nämns i promemorian att verkställighet inte kan ske på grund av allvarlig sjukdom av tillfällig karaktär eller att verkställighet inte kan ske trots att utlänningsen har visat att han eller hon fullt ut har verkat för att verkställighet ska kunna ske. Dessa omständigheter anses också kunna utgöra grund för inhibition. Av förslaget 11 a § framgår vidare att om Migrationsverket eller en domstol beslutar om inhibition i verkställighetsärendet eller beviljar en ny prövning enligt 12 kap. 19 § utlänningslagen har utlänningsen, efter anmälan till verket, åter rätt till bistånd.

Någon närmare redogörelse för hur reglerna ska tillämpas i praktiken lämnas inte. I promemorian finns skrivningar som gör att man får intryck av att rätten till bistånd ska upphöra mer eller mindre automatiskt så snart ett avlägsnandebeslut får laga kraft eller tidsfristen för frivillig avresa löper ut (se bl.a. s. 7). Det sätt på vilket

lagtexten är utformad – att rätten till bistånd inte upphör om det är uppenbart oskäligt – förutsätter dock enligt min mening att Migrationsverket fattar formliga och överklagbara beslut i samtliga fall där biståndet ska upphöra. Om en annan ordning är avsedd, t.ex. att det åligger den enskilde asylsökanden att begära att biståndet inte ska upphöra för att det skulle vara uppenbart oskäligt, bör det klargöras.

Begreppet ”uppenbart oskäligt” återkommer på flera ställen i de föreslagna bestämmelserna. Vilka omständigheter som kan medföra att det vore uppenbart oskäligt att låta biståndet upphöra utvecklas dock inte på annat sätt än genom de exempel som nämnts ovan. För att få till stånd en enhetlig rättstillämpning bör det konkretiseras i vilka fall biståndet kan kvarstå. Vad ligger t.ex. i att en utlänning ”fullt ut” har verkat för att verkställighet ska komma till stånd? Det bör också förtydligas hur rätten till kvarstående bistånd är avsedd att förhålla sig till den praxis som utvecklats kring utlänningslagens regler om inhibition av verkställighet.

Enligt nu gällande lagstiftning har de utlänningar som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (se 1 § andra stycket lagen om mottagande av asylsökande m.fl.). Det framgår inte av promemorian om den utlänning, vars rätt till bistånd upphör enligt den föreslagna ändringen, ska omfattas av rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Detta framstår som en rimlig ordning då tiden från det att biståndet upphör till dess att verkställighet sker såvitt jag kan bedöma i många fall kan antas bli ganska lång. Saken bör klargöras i den fortsatta beredningen.

I lagtexten anges vidare att de nya reglerna gäller vuxna utlänningar som inte bor tillsammans med barn under 18 år. Av promemorian framgår att bestämmelsen tar sikte på den som bor tillsammans med egna barn eller med barn där den vuxne trätt i föräldrarnas ställe. Detta bör framgå av lagtexten.

Enligt min mening kan det finnas skäl för en förändrad lagstiftning. Det krävs dock ytterligare bearbetning innan förslagen kan leda till lagstiftning.

Cecilia Renfors

Lina Forzelius